

JOŽE PLEČNÍK.

Přečetl jsem dnes celou řadu dopisů, které jsem v letech našeho přátelství od Plečníka obdržel, dopisy z doby jeho studií, cest, plné práce z dob trudných i světlejších. Jak jednotně však působí všechny nyní na mne! Rozdíl okamžitých nálad, v kterých povstaly, nezbarví skoro nic na celkové charakteristice přítele. Stále a vždy pevný cíl před sebou, ku kterému míří pevnou vůlí, při stálém pevném vědomí a autokritice každého kroku, nezastavuje jej ani na okamžik žádné sklamaní, ni — a to jest ještě vzácnější — sebe větší zevnější úspěch. Nevšímá si stupně — vidí pouze dlouhou cestu před sebou.

Vystupuje přede mnou on i celé jeho umění — vzpomínám si, jak se vyvíjel vzdor všemu boji a strádání pevným a rychlým tempem. Již na akademii vídeňské, kam přišel, mladý skromný slovinský student v roce 1895, obrátil záhy pozornost na se. Nebyl z počátku milován od všech svých soudruhů, kteří se sdružili u mistra svého Wagnera. Lišil se příliš svým uzavřeným, hloubavým zjevem, co všichni ostatní nadšeně postupovali na cestě mistrem jasně hraněné, nejásal s ostatními, když první vlny nového prorážely — a přece sám byl jeden z prvých a právě tak mnohému vzorem.

V roce 1896, kdy na výstavě vídeňské tolik té mladosti překypovalo, přestřelovalo, vzbuzovala vnitřní dekorace Rotundy*) obdiv. Uprostřed pestré rozpustilosti a všech těch amatérských dekoračních karikatur, které na sály všude a vždy se přivěšují, působila práce Plečnickova

*) Reprodukce ve »V. S.« roč. IV. č. 8.—10.

svým velikým klidným tonem, opravdu antickým duchem — ne formou. I tato byla volná, avšak přísná a odvážná. Tenkrát se poprvé mluvilo o Plečníkovi. Jeho dílo bylo potom východiskem pro mnohé, uznané nyní dekoratery vídeňské. I jiné jeho drobné a vnitřní architektury, zejména nábytek (reprodukováný v tomto čísle) povstaly v tehdejší době a předcházely svojí jednoduchou, logickou a tím účelnou formou novému hnutí.

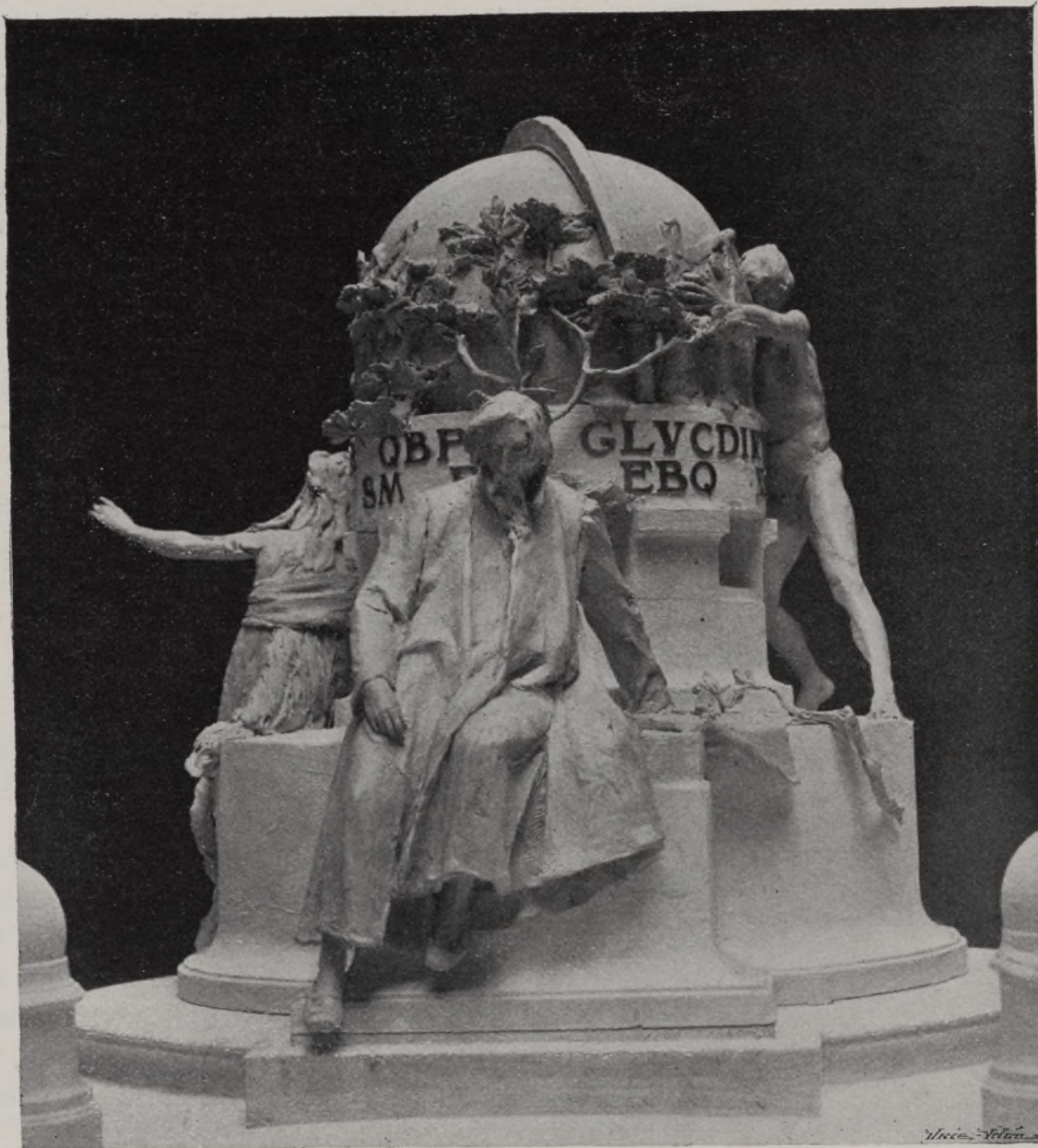
První práce monumentální, kterou se stal Plečník široce známým, byl jeho konkurenční návrh pro Gutenbergův pomník ve Vídni. I toto dílo spadá ještě v dobu jeho studií na akademii. Duševní obsah tohoto návrhu přibližuje se nejvíce pojmu, který jméno Gutenbergovo v nás vyvolává, a myšlenka sama jest zde tak jednoduchým a pádným prostředkem vyjádřena, že toto dílo stalo se jedním z nejgeniálnějších všech dob. Litujeme a litovali i všechen pokročilejší umělecký svět vídeňský, že velké dílo toto nebylo uskutečněno. Znemožnily to vlivy oněch vrstev, které si na základě své finanční, politické i jiné moci přivlastňují rozhodování o uměleckých záležitostech. Není přece nic lehčího v našem věku, než několika nabubřelými žurnalistickými frásemi uměleckým znalcem se kvalifikovati a všechnu tu vlivnou moc si osobovati, která každému jinému teprve trpkou prací životní je přiznána. Že v těchto sférách pak rozhodují i národnostní důvody, jest samozřejmo, a Plečník sám mi sdělil, že háček v jeho jménu nebyl v této záležitosti bez vlivu. Jako významný hlas umělců vídeňských uvádím projev jejich v této záležitosti ve „Ver Sacrum“ tehdy uveřejněný.*)

*) Ve Vídni má být pořízen Gutenbergův pomník a za tím účelem byla vypsána soutěž.

Soutěže jsou bezpříkladnou národo-hospodářskou marnotratností.

Nestává však prozatím žádného jiného prostředku ku docílení nejlepšího výsledku konkurenčního. Neboť tento způsob jest jedinou možností objeviti mladé talenty z neznámých hloubek jich vlastního světa.

Udiveno stojí pak obecnstvo před dílem takto vyvolaným a mluví o »schlagru«.

JOŽE PLEČNÍK A O. SCHIMKOWITZ.
KONKURENČNÍ NÁVRH NA POMNÍK
GUTENBERGŮV VE VÍDNI. (Z R. 1898.)

JOŽE PLEČNÍK.
NÁČRT. ———

Již práce, které povstaly v době jeho studií, vyznačují se silným antickým přízvukem, jenž se delším jeho pobytem v Itálii sesílil a ustálil. Nepřivezl si snad odtud jako jiní architekti „tolik a tolik krásně a přesně kreslených studií“ a spoustu historicko-uměleckých vědomostí a formulek, z kterých se vytěží nejvýše formová slupka nic neobsahující — pochopil a pojmul tu však ducha antiky, kterým jest nyní každé jeho dílo plně proniknuto.

Jižní toto zbarvení spojuje se u Plečníka se vlivem jeho domoviny a nesmírnou láskou k ní — a dává tak vznik jasnému, klidnému akkordu. Zase byste však marně hledali v jeho pracích nelogicky vydlužené motivy z výšivek chalup neb selských nádob slovinských. On miluje silně prosté umění lidové a hledá a nalézá v něm vlastnosti, které svému umění osvojit se snaží — prostotu a trpkost. Pamatuji se, jak prohlížením sbírek našeho národopisného musea byl rozradostněn, jak se těšil té pravdivosti akordů formových i barevných (ta bílá a žlutá, ta černá a stříbrná).

Přítomná konkurence vyzněla opravdu takovým »schlagrem«: návrhem Plečníka a Schimkowitze. — Namítá-li se návrhu jich, že jest více apotheosou vynálezu knihtisku, než vlastním pomníkem Gutenberga, není to naprosto chybou, naopak předností, jež vyrostla z velkého pochopení thematic, které lidem soutěž vypisujícím úplně scházelo. Tedy: Soutěž měla tentokráte plný úspěch. Objevila »schlager«.

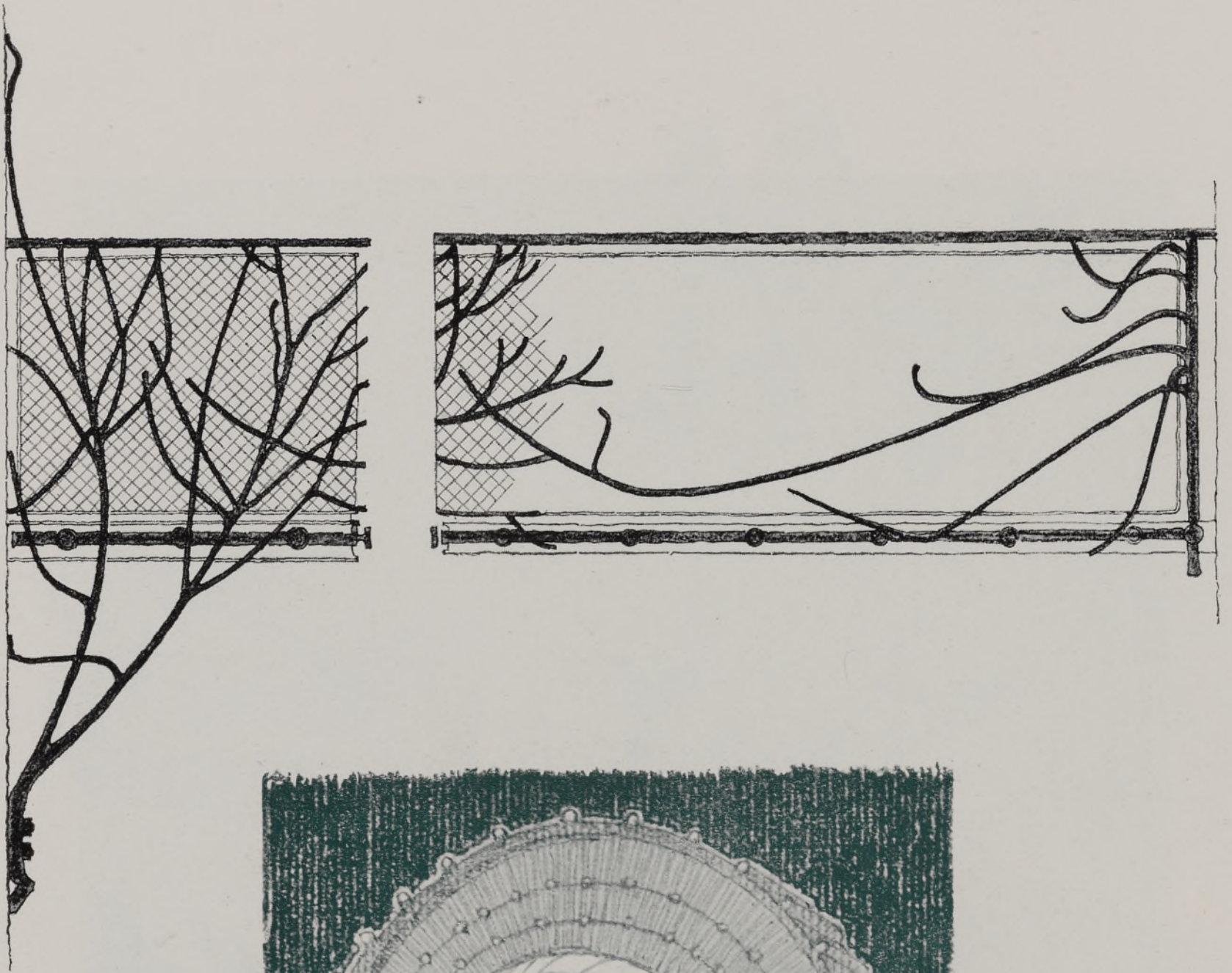
Jury přisoudila tomuto »schlagru« první cenu. A dál? Mínili byste, že vše jásá a hrne se ku provedení. Ne! Šosáctví, ten zlý duch, který po více než sto let na umění Rakouska nemocně působí — zvíťazil znova. Solidní však nikterak původní práce bude provedena, a v této soutěži šťastně vytrysklý »schlager« opět v temno zapadne.

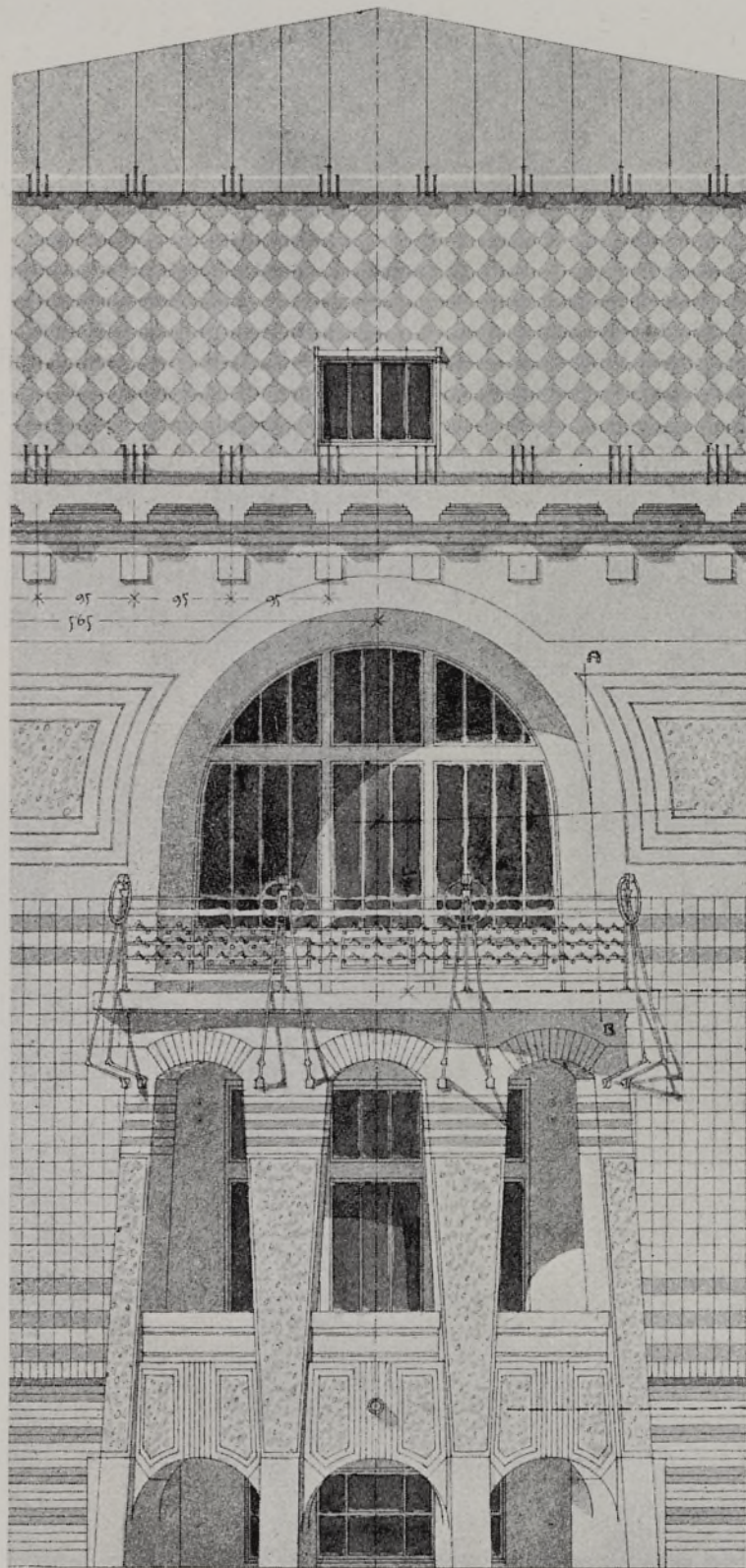
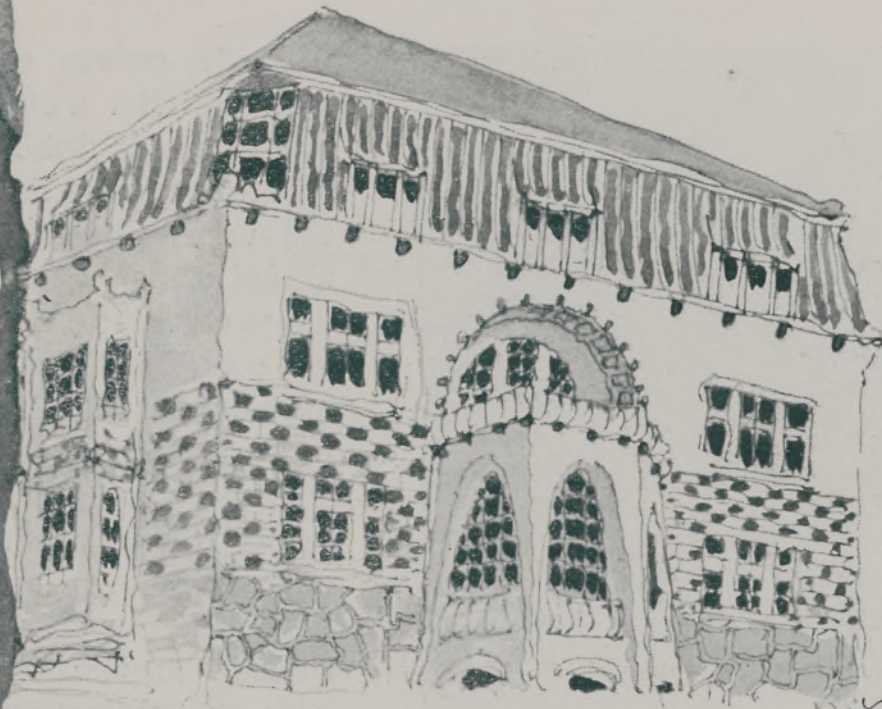
To jest, upřímně řečeno, veřejný skandál. — — —

JOŽE PLEČNÍK.
NÁČRT.

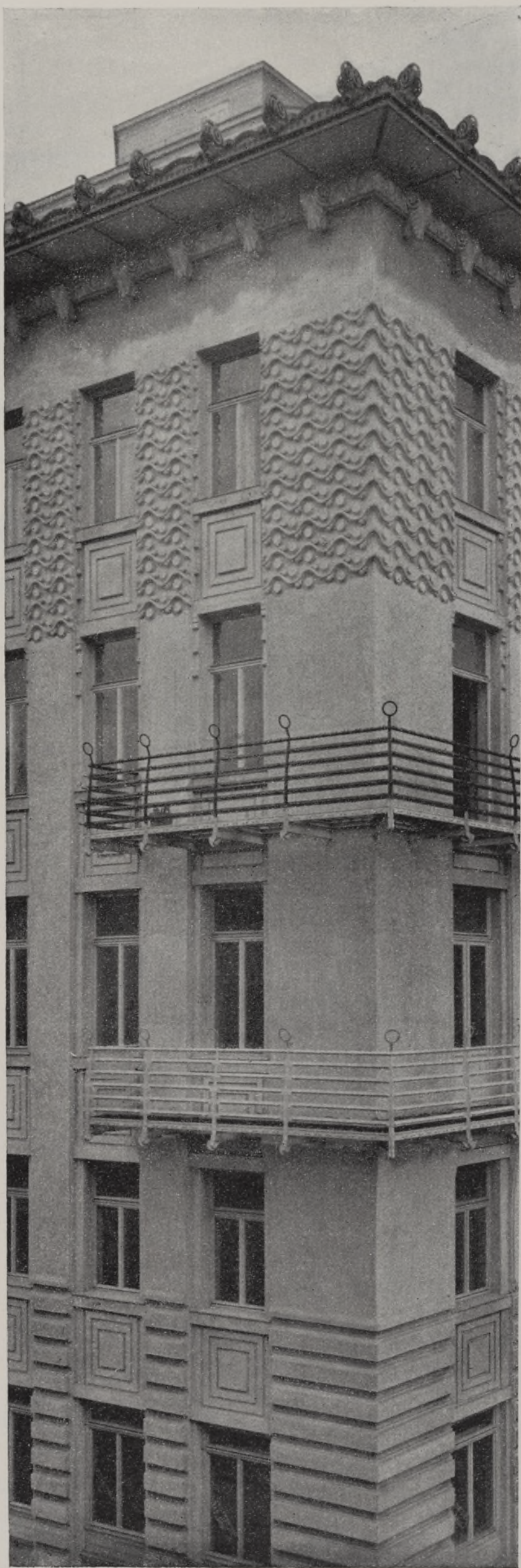
JOŽE PLEČNÍK.
ŽELEZNÁ MŘÍŽ
A NÁČRT.

JOŽE PLEČNÍK.
VILLA U VÍDNĚ
NÁČRT a DETAIL.

JOŽE PLEČNÍK.
OBYTNÝ DŮM
VE VÍDNI.

I zde ovšem oko jeho pomíjelo, že to jsou jablíčka a chrpy a že ta a ona forma má v různé době ty a ty odchylky, za to ale duše cítila ten dech, který vším tím vane, vše co je hlavním bodem jeho umění a co v sobě má tak mnoho slovanského: trpkost, někdy až ostrou v podstatné myšlénce, lyriku někdy až měkkou ve skrovném provedení formovém.

Jasně vystupují tyto pro Plečníka charakteristické vlastnosti, srovná-li se se současnou tvorbou jinou, ku příkladu vídeňskou, tak uhlazenou, lehkou a mělkou. Plečník si zachovává tyto své vlastnosti přes to, že jest nucen žítí v onom ovzduší vídeňském, jeho vývoji nenejpříznivějším. Zachovává si je svou neobyčejně vyvýšenou autokritikou, která jej ochraňuje před splynutím a sploštěním. „Musím zde (ve Vídni) sám k sobě býti nemilosrdně přísný.“

Pouze krátce po návratu z cest bylo mu popřáno působiti v domovině, ve které své síly uplatniti přece každého snažením bývá, ve své vlasti — tam, kam také jeho myšlenky a sny zalétají. Existenční poměry jej však přinutily k novému návratu do Vídne, kde až doposud působí. Přeji si a zajisté i všichni, kdož jsme si Plečníka tak zamilovali, aby půda a poměry pro jeho vysoké nadání a snažení co nejvíce se vytvořily a jemu příležitost poskytl, vydati se v plné a vznešené síle celého svého umění.

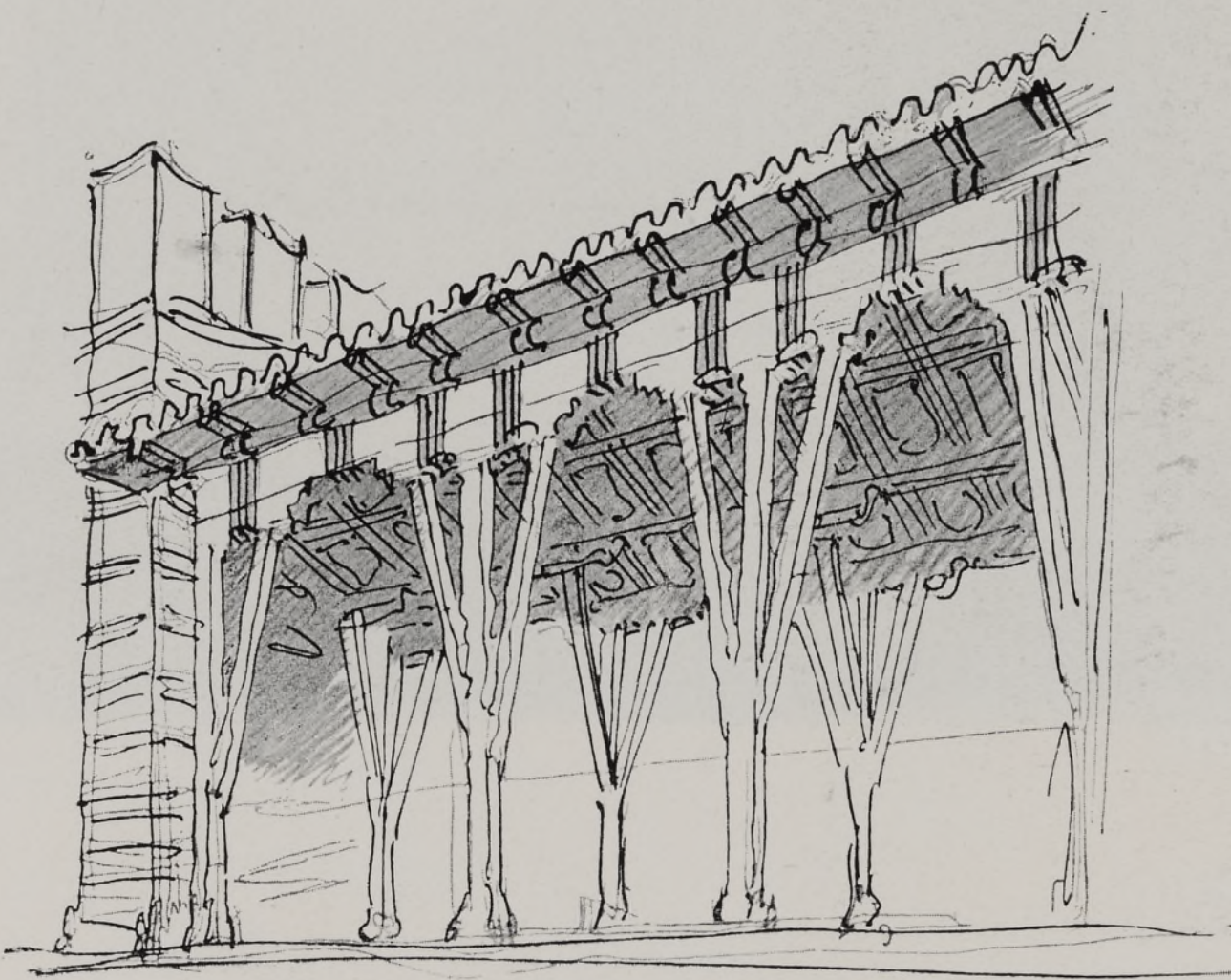
JAN KOTĚRA.

900. Febr.
Plečník

JOŽE PLEČNÍK.
NÁČRTY. ———

JOŽE PLEČNÍK.
VILLA U VÍDNĚ.

JOŽE PLEČNÍK
VILLA U VÍDNĚ.

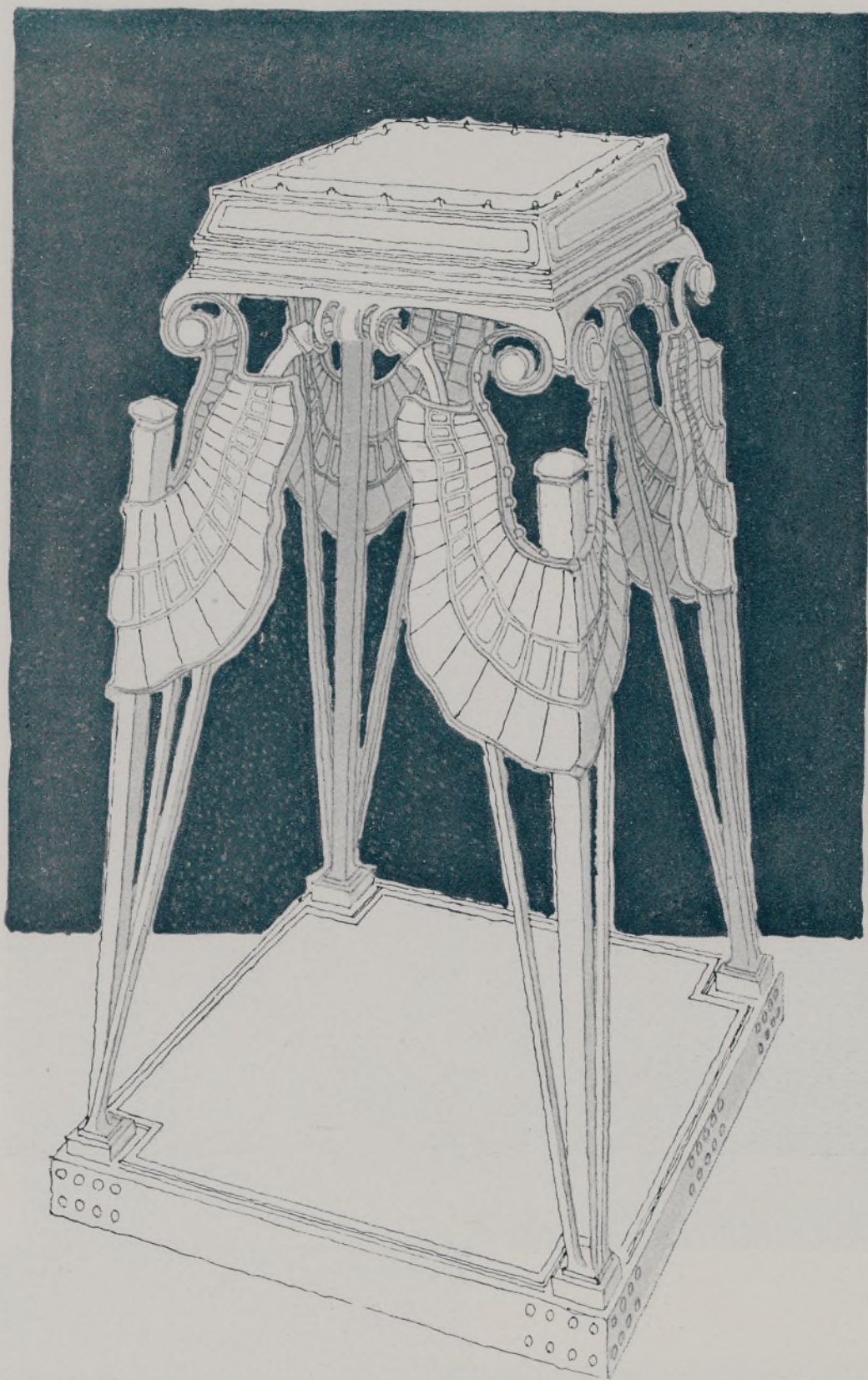

JOŽE PLEČNÍK.
STUDIE K PODSTAVCI
„KRISTA“ O. SCHIMKO-
WITZE.

JOŽE PLEČNIK.
NÁČRT. ———

JOŽE PLEČNÍK.
SKŘÍNKA S POD-
STAVCEM. (SKLO
A BRONZ.) - VLYS.

JOŽE PLEČNÍK. ———
NÁBYTEK LOŽNICE
A JÍDELNY. (Z R. 1897.)

JOŽE PLEČNÍK.
APPLIKACE. —

Náčrt 800.
Feb.
za moju mater.

JOŽE PLEČNÍK.
NÁČRT. ———

STYL A ČLOVĚK.

LE STYLE EST L'HOMME MÊME, řekl starý Buffon, a p. Mrštík, třeba citoval trochu pozměněně a v trochu podivném francouzském pravopise („Le stil c'est l'homme“, Lumír, str. 57, 2. sloup.), dává mu za pravdu. Doufáme, že nebude tedy protestovat, položíme-li i jeho kritickou a polemickou prósu posledního data na tuto zkušebnou váhu a zjistíme, co ukáže nám i jemu.

„Pot na čele by musel vystoupit každému hanbou a lítostí, kdyby v jedné řadě s nimi sedět měl na lavici obžalovaných. A ten pot zarusí i skráně jejich, na to mohou spolehnout...“ (Slovo, str. 30., 1. sloup.)

V tom je celý Mrštík, stylista i člověk. Staré, krásné a věčné úsloví jako: zahořel studem, zarděl se po uši — nestačí tomuto modernímu boucharonovi a proto váže neslučitelné představy v bastardní a nesmyslné obrazy, látá kontradikce a objevuje z brusů nové pravdy, jako že se člověk hanbou — potí, a to v první větě jen na čele, ale v druhé už i na skráních. Zatím věříme jen, že se potil p. Mrštík sám, když sešival tyto násilné nestvůry z protivných prvků, které se bránily a vzpíraly mu ještě v rukou. A to všecko jen proto, aby mohl nafukovat věty na pusté novinářské balony! Jen veliké rozměry! Jen oslepovat, jen omračovat, mluví každá plebejská estétika.

„Konečně se řítí morální Nemesis, která na Bestii nyní jak dobře osedlaná Furie ostře pletenými a v řeznické krvi dobře namočenými provazy hnáti bude k zodpovědnosti celou tu plejadu uměleckých Adamů...“ (Slovo, str. 29., 3. sloup.)

Bambase, zardi se (čili podle Mrštíka: zapoř se), jsi překonán! To není už ochraptělý úvodník našich journalů, to je vyvrcholení Tvého stylu! A ta správnost, přesnost, „justesse“, jak říkával Flaubert, těch tropicky bujných, kypících a spletitých obrazů! Furie, kterou si p. Mrštík představuje docela originelně jako koně („dobře osedlaná Furie“), máčí si svoje provazy, jež p. Mrštík také první objevuje, v řeznické krvi (t. j. v krvi řezníků)! Dovedete si představit něco oslnivějšího, děsivějšího, mysterióznějšího? Není vlastně Mrštík největší český mystik? „Pravdivost a vkus“ to prý je v umění hlavní a bez nich prý není umění, píše kdesi pan Mrštík. A nemá dokonce nepravdu.

„Sami nastavili kdysi tak hrdou svoji šij a teď rajtovat na ní může každý uzenař.“ (Slovo, str. 30, 1. sloup.)

K tomu jen poznámku: kdyby tak někdo mluvil, řeklo by se, že pěstuje fiakristický jargon, a zde tak píše mladý spisovatel a prý -- stylista!

Namítne se snad, že takové ubohé nesmysly a nevkusy proklouznou snadno ve chvatu, píše-li se novinářský článek. Smutné je, že mohou proklouznout, neboť to znamená, že jsou v člověku!

Ale p. Mrštík nepíše jinak ani v literární kritické studii o Juliu Zeyerovi, jež klade rovnou mezi básnické bohy světové, a kterou tedy jistě psal nebo měl psát se soustředěnou myslí. Ale věc má hlubší kořeny: všechen ten nevkus, trivialnost, faleš a jalovost jazyková i myšlenková je ne nedopatřením, ale samou vadou a nedostatkem spisovatelské struktury p. Mrštíkovi.

V článku filosofuje p. Mrštík mnoho a dusí se samým ideálem, srdcem, nadsvětím, citem a duší, ale má-li o nich něco určitějšího povědět, dopadne to tak materialisticky nevkusně a mechanicky střízlivě, až bůh brání. Styl prozrazuje p. Mrštíka, každou chvíli ho vyvrací a trestá, aniž o tom má tušení. Ústy vyznává nejradikálnější spiritualismus a idealismus, ale píše současně a zároveň těžký a hrubý materialismus. Z a u d e l à a z l à h a u t padáme stále do l à - b a s a beze všeho autorova úmyslu, jen tím, co p. Mrštíkovi „uklouzne“. Z oblak k blátu je u něho vždycky jen krok, a obojí říká často jedním a týmž dechem.

Tak klidně vedle sebe dovede napsat („Lumír“, str. 45.): „Do plna slovanské duše — hrábl nejnádhernější epopejí, Vyšehradem.“ Ubohá slovanská duše, když vyvolává v p. Mrštíkovi hned představu — pohrabáče!

Ještě velkolepěji dopadl p. Mrštíkuv Rittin's romantische Land na str. 94:

„Není tak malá ani tak chudá ta česká duše, aby ucházela pouze jedním ventilem a jiným ani nesměla ven.“

To je svého druhu jediné. Je to už malheur, že, jakmile vzpomene pan Mrštík na duši, hned se mu k tomu musí přidružit představa — kotle! Co si má pak myslit čtenář? Že si p. Mrštík představuje tu milou českou duši — jako páru? P. Mrštík, který tolik nenávidí techniku a mechaniku moderního světa, je jí plný (ovšem tam, kde je ab-

surdní a směšná, což už bývá pomsta bohů) a on, který spílá vinohradským činžákům z professe, píše de facto ve svých člancích stejné nestvůry a nevkusy každou chvíli!

*

Neboť Pécuchet, který je zabílen v p. Mrštíkovi, žádá neúprosně svou daň a tak už na následujícím sloupci (strana 95, 1. sloupec) čteme tuto — prostě nechutnost, doslovně i metaforicky:

„ne pravdu rozkouskovat v drobcích polemik, kde se ztratí zrovna tak rychle, jak vyhozeny byly z žaludku, ale slovo soustavné, kriticky uspořádané“ atd. . . .

Ty polemiky, které „byly vyhozeny z žaludku“, jsou, jak patrně, ve všem všudy mrštíkovské.

*

Stylisticky i myšlenkově ryzí Mrštík je také na str. 57, 1. sloupec:

„Jsou knihy a proslavené, kterým však konec konců přece jenom chybí něco, co by strkalo člověkem stále ku předu a výš . . .“

Knihy, která „strká člověkem“, je roztočilé, že? Taková mrštíkovská finessa a nuance! Zvlášť dojemné musí být podívání na toho, koho „strká výš“. A zase vinohradský styl! Obraz patrně vzat je z tanních staveb, kde tak poeticky zacházejí s cihlami. Pan Mrštík „dluží“ (abychom užili tohoto milého moralismu) Vinohradům víc, než tuší.

A což teprv o sloupec dál:

„Teprv Plojhar strhl roušku s jeho (Zeyerova) portrétu, operoval oči povlečené mázdrou tuhou jako podeshev.“

To je celý a slavný Mrštík, veliký silák slova před Hospodinem, hotový Samson! Jak to říká p. Mrštík? „Pravdivost a vkus.“ Ano, hlavně vkus!

*

Ale Mrštík překonává v tomto článku sama sebe, a jeho hrdinský temperament a rytířská rasa žene ho do myšlenkových a stylistických dobrodružství, které nemají v ostatní naší střízlivé a šedivé literatuře příkladu.

„Čarovná zahrada (t. j. dílo Zeyerovo), kde se procházejí lidé nejčistších vznětů, překrásných myšlének, do široka rozpjatého vzletu; s krví, která není ani krví, ale něčím, čím obdařeny jsou bytosti mimosvětských sfér. A on sám jakoby choval v sobě nejvzácnější tuto krev vyšších bytostí, tak aristokratickým byl mezi všemi aristokraty. Pravá „modrá krev“ v spirituálním slova toho významu a ne

břečka, kterou chlubit se může i holomek“ . . . atd. (Str. 46, 1. sloupec).

Ta víc než transcendentní a spiritualistická passáž o krvi, „která není ani krví“, jak ta se mohla jen zvrhnout v ten roztomilý „Lumpen-Jargon der noblen Jetztzeit“, jak říká Schopenhauer takovému způsobu psaní, kterým končí p. Mrštík svou hyperidealistickou exkursi do nebeského azuru? Co se to mstí na p. Mrštíkovi, že se mu každý rozlet mění pod rukou v pád a v tím hlubší, čím výše byl míněn? Že za každý „ideál“, „duši“, „mimosvět“ musí si hned ulehčit nějakou nadávkou nebo nějakým nevkusem?

*

Ale dost žertů. Věc je ve svém jádře k smrti smutná.

Smutné je zejména to, že p. Mrštík, který stále tak pronikavě a hlomozně křičí po „národním“ a „českém“ umění a požaduje od každého „čich pro české slovo“, má ho sám velmi málo, anebo má-li snad čich, nemá rozhodně sluch, tento daleko jemnější a složitější orgán, nanejvýš důležitý pro stylistu.

Zachází s českým jazykem tak hrubě a barsky jako s kamením (a jemu slouží také v první řadě k tomu, aby udeřilo do hlavy odpůrce) a netuší, že má v ruce nástroj jemnější, dražší a tajemnější než nevzácnější housle nejproslulejších vlaských mistrů, nástroj, na němž pracovaly věky a v němž ještě zakleto spí umění všech hráčů, kteří kdy na něm koncertovali.

Pro spisovatele je otázka národnosti a vlastenectví v první řadě otázkou krásného, výrazného a plného stylu, myšlenkového i slovního, s něhož nesmí sestoupit (a pravý duch ani nemůže sestoupit), ani když píše poslední notickou do denníku.

Jinak je tu umělost, pósa, rozdělení a nejednota přírody a pravdy.

„Neboť kdo se prohřešil na německé řeči, ten znesvětil mysterium všeho našeho němečtví: ona jediná ze všeho toho mísení a ze vší té směny národností a mravů jako metafysickým kouzlem zachránila sebe a tím německého ducha. Ona jediná zaručuje také tohoto ducha pro budoucnost, nezahyne-li sama v podlých rukou dneška.“

Což nenapsal nikdo jiný než Nietzsche.

Přeložte si do češtiny i srdcem, jako já jsem přeložil zde jazykem.

V PRAZE, 15. ledna 1902.

F. X. ŠALDA.

KUPECKÉ VLASTENECTVÍ.

(Záležitost zřízení a vedení umělecké galerie v Praze.) Toto až dojemně a tklivě obmezené stanovisko, které by se dalo snad omluvit u společenstva kartáčníků, cvočkařů, knoflíkářů, nebo jiné ohrožené a upadávající větve řemeslné výroby domácí, nezaujal v záležitosti galerijní nikdo jiný než — slavná „Jednota výtvarných umělců“.

Celé memorandum, které podal tento spolek proti stanovisku „Manesa“ klubu mladočeských poslanců, je nesenou touto úzkostlivou starostností a hladovou péčí o vlastní krámký, která tak trapně prokukuje každou chvíli z děravého pláště vlastenecky a národně natřeného, jímž kryjí pánové před neprozíravou veřejností svoje obchodní bolesti a trampoty.

Strach je zlá věc, a proto nejsou pánové právě vyběraví ve způsobech svojí obrany: každá perfidnost je vítána, jen když pomůže. Proto falšují a překrucují stanovisko Manesa, proto jej zrádcují, proto ohánějí se lacinou a hloupou frází o „internacionalismu“. Šlechetné úmysly jejich jsou zřejmé: chtějí z této ryze a výlučně umělecké otázky udělat politickou affaïru, chtějí znásilňovat novinářskou agitací, chtějí ukřičet věcné důvody a věcnou debattu řevem ulice. Slibný náběh v tom směru se už stal. P. Rašínovo „Slovo“ sedlo jim už na lep, a smutné při tom je jen to, že je to, jak už v Čechách skorem pravidlem, prý pokrokový list, který se tu stává mluvčím — umělecké stagnace a reakčního obmezenectví.*)

Co žádal Manes ve svém memorandu ku vládě od vedení galerie? Nic než ryze umělecký názor a ryze umělecký směr a z toho plynoucí působivost a účinnost ústavu pro obecné umělecké dobro. Kládl tedy přede vším důraz na to, aby správa galerie byla jednotná (ne národně rozdělená) a aby byla svěřena výlučně umělcům. Dále, aby při kupování děl

*) »Slovu«, které nechápe naše stanovisko, dovolujeme si je ilustrovat z jeho nejbližší blízkosti. »Slovo« ví jistě, že na novou správu divadelní a speciálně dramaturga p. J. Kvapila, jichž je věrným obhájcem, bylo nedávno prudce útočeno ve veřejnosti, že zanedbává domácí repertoár a pěstuje hry cizí, hlavně německé. Nuže, proč nehraje p. Kvapil z těch několika set českých dramát, jež se ročně zadávají v jeho kanceláři, ani jedno procento, ba snad ani půl, ani čtvrt procenta? Pan Kvapil vysvětlil by zajisté ochotně redakci »Slova«, co je to stanovisko umělecké a co je to — novinářská agitace a novinářský terror.

rozhodovala jen a jen jejich umělecká kvalita, aby se kupovaly tedy v první řadě umělecky výrazné práce současné tvorby domácí a v druhé řadě umělecky vrcholná díla současné tvorby evropské.

Doslova zní to v memorandu „Manesově“:

„I žádáme, aby umělecká galerie pražská přijímala jen to nejlepší, co umění doby přítomné v království Českém vytvořilo, co jest uměleckým výrazem doby a v čem projevuje se a vrcholí snaha, umělecké nazírání a cítění, slovem umělecký duch.“

„Žádáme dále: gallerie nebudiž obmezena na výtvořy pouze domácí, budiž přístupna, pokud možno, i vynikajícím výtvořům umění cizího, románského, germánského a slovanského, pokud tyto výtvořy představují vrcholy uměleckého snažení doby přítomné, jsou jejím uměleckým výrazem a mohou tudíž býti vzpružením a povznesením uměleckých snah domácích, jak umělectva samého, tak i obecnstva.“

A před tím vyslovena všeobecná direktiva:

„Ne podporou umělců, nýbrž podporou umění budiž umělecká gallerie pražská!“

Stanovisko toto, jedině rozumné a všude jinde samozřejmé a dávno prováděné, narazilo tam, kde nikdy naraziti nemělo, kde v jiné, opravdu kulturní zemi naraziti nemohlo — u umělců Jednoty.

Ve svém memorandu překrucuje Jednota návrh Manesa tak, jakoby „pod pláštíkem internacionalismu otvíral brány české galerie umění cizímu“ a snaží se nasuggerovati veřejnosti, že by se tím vážně poškodilo české umění.

Nikoli, pánové, mýlíte se a dejte si říci pravdu: ne náš, ale Váš návrh o výlučném zakupování domácí tvorby poškodil by české umění, poškodil by je do nevypočítatelných následků a do nedohledné budoucnosti, opozdil by a stížil jeho rozvoj.

Vlastenectví je krásná věc, předpokládá však, že není diktováno soukromými prospěchy — ale stotožňovat jen tak bez dalšího svůj soukromný prospěch s prospěchem a zdarem českého umění, je směšné a odporné.

Pánové z Jednoty a žurnalistika, která se postavila na jejich stranu, nemají patrně o ohromné umělecké a kulturní důležitosti

a zodpovědnosti galerie před budoucností ponětí, jinak nemohli by tak lehkomyšlně a s tak nízké, opravdu žabí perspektivy tuto záležitost vidět a posuzovat.

První, co se musí žádat od galerie, nemá-li být mrtvým balastem a překážkou růstu uměleckého, je výchova umělců i obecnostva, zvýšení cílů i požadavků obou těchto činitelů, kteří společně teprve tvoří uměleckou kulturu země.

Galerie má zejména neocenitelnou důležitost a plný a krásný význam pro rozvíjející se a rozbíhající se mladé umělce. V dobách přechodu, v zoufalých chvílích tápání, pochyb, tísně a deprese, v dobách kleslosti a malátnosti, které poznal každý talent (a čím jemnější a svědomitější, tím hrůzněji a bolestněji), musí nalézt zde jistotu, vyjasnění a klid — v době, kdy začíná povolovat a ustupovat, novou odvalu, radost a sílu. Proto žádáme, aby galerie byla ne snůškou domácího pomalovaného plátna, ale řadou krásných a velikých činů uměleckých, školou umělecké odvahy a síly. A kdo jiný může být mladému, cestu hledajícímu talentu vzácnějším a cennějším vůdcem než právě veliký současný mistr, s nímž dýchá jeden společný vzduch duševní a který již proto je mu nejdražším zpovědníkem a rádcem?

A jak může se uměleky vychovat obecnostvo a utvořit ta jednota společného citění a názoru mezi ním a umělectvem, bez níž není umělecké kultury — nespojí-li se oba, umělec i lid, v jednom společném náboženství úcty k velikým mistrům a heroům současné umělecké epochy, k těm obrům, kteří nesou na svých plecích její klenby?

Odkazovat české umělce a český lid (neboť o ten jde při kultuře a ne jen o amatery) na — zahraniční galerie, jak činí ve svém memorandu Jednota výt. umělců je hloupé i jako masopustní vtíp. To je tak chytré, jako kdyby vesničan, který chce, aby se jeho synek naučil číst a psát, neucházel se o školu ve své vsi, nýbrž chtěl poslat své dítě za rok na dva neb tři dni na školu — do Prahy. Umělecká kultura žádá stálý a trvalý umělecký vliv a styk doma — a ne sváteční výlet jednou za deset let do Mnichova nebo do Paříže. Tolik vědí snad dnes už i černoši!

Soudí-li však ve svém memorandu Jednota, že tento vysoce kulturní, ale i svrcho-

vaně nesnadný úkol, seznamovati nás s vrcholnými a stěžejnými díly současného umění světového, dokonale plní „Krasoumná jednota pro Čechy“, můžeme jen vyslovit politování nad její ubožáckou úrovní intelektuální. Nám jest zase „Krasoumná jednota“ nejpádějším příkladem, jak se nemá a nesmí fedrovati u nás cizí umění výtvarné, poněvadž co nám z něho „Kras. jedn.“ podává, je z největší většiny průměrné a pod průměrné zboží vybírané se vkusem ne předcházejícím naší době, ale kulhající m za ní o pořádných několik decennii!

Tak si činnost nové galerie nepředstavujeme. Správa její naopak musí se dáti vésti nejjemnějším uměleckým čichem, který v chaosu dneška rozpozná dílo plného uměleckého zrna a kovu, jež pověří a sankcionuje zítřek. Musí se řídit nejvyspělejší uměleckým svědomím a nejpokrokovějším uměleckým citem, který utuší a uhadne díla, jež připravují dráhy zítřku, a který za peníz poměrně malý získá dnes díla, jichž cenu zítřek ztrojnásobní!

Slovem: potřebám uměleckého dneška a zítřka musí sloužit galerie, má-li mít jaký smysl a význam v našem národním a uměleckém životě. Podat směrodatná díla dnešního umění, vychodiště nových směrů a drah a vnést tak bohatý kvas v náš umělecký svět — to musí být její účel.

Všecka výchova a v první řadě umělecká, děje se srovnáváním. A každý znatel ví, že umění české rostlo a vyvíjelo se v nejtěsnější souvislosti s ostatním uměním evropským, a už proto je absurdní, chtít se obmezovat jen na tvorbu domácí. Již proto žádáme od galerie, aby v ní vedle našich děl visela i díla cizí. Galerie, která neposkytuje rozhled po současné epoše evropského umění, otupuje uměleckou vnímavost, místo aby ji šířila, a dusí umělecký i kritický smysl výchovný, jak u malíře, tak u obecnostva. Ne jednostranná a úzkoprsá, široká a přístupná všem tónům moderní tvorby, jen když jsou ryzí a plné, musí být nová galerie!

Nedomáháme se v ní pro cizí umění postavení zvláštního a privilegovaného: položili jsme je přece ve svém memorandu na druhé místo. Ale co žádáme a nepřestane žádat s největší rozhodností je, aby ze špatně chápaného patriotismu správa galerie nekupovala pod záminkou, že podporuje domácí tvorbu, bez významnou prostřednost, která by naši úroveň ještě snižovala a před vzdělaným cizincem

nás kompromitovala. Nejpřísnější umělecké měřítko při koupi jak našich, tak cizích děl — to je náš postulát.

„Internacionalismus“ a „nacionalismus“ jsou nám jen pohodlné a lenošné fráze, kterých dnes zneužívá kde kdo a jež nám naprosto neimponují: nám běží o umění, o živé, bohaté a plné umění, nejvyšší projev sil dneška — a ne o politickou nálepku.

Nová galerie musí být vysokým a ryzím ústavem uměleckým a ne podpůrným fondem pro některé protežované, oficiální nebo populární umělecké mediocrity, ani museem antikvit, kam by se s opičí láskou a sentimentální, ale nekritickou pietou ukládal každý doma vyrobený objekt.

Vysokým a absolutním zřetelem uměleckým a jen jím (a žádnými vnějšími ohledy a koncessemi) musí být vedena nová galerie — za to se bijeme a od toho nás neodvrátí ani sebe pustější novinářský řev. Víme, jaká je jeho vnitřní hodnota, a dovedeme se už s ním vypořádat, jak zaslouží — bez ohledů a milosrdenství.

Stanovisko, které tu hájíme, zvítězilo již jinde na celé čáře a je přijato správou všech významnějších galerií. Zvláště historie některých galerií německých může nám být výstražným mementem a výbornou školou. Tam natropilo také lokální vlastenecké obmezenectví tolik zla, že bylo třeba k jeho nápravě práce celých decenní a úsilí celé generace moderně vzdělaných znalců, aby byl z nich vypleněn všechn ten vlastenecký brak, který snesl nesoudný a obmezenecký směr, jehož heslem byla výlučná podpora domácího plátenického a barvířského obchodu.

Zvláště poučný je analogický případ, který se odehrál nedávno v Drážďanech a jenž dal Richardu Mutherovi příležitost, aby pověděl svým drahým krajanům tolik trpké pravdy a s takovou otevřeností a sarkastickou smělostí, na jakou nejsme u nás zvyklí. (Článek je otištěn v I. díle jeho „Studien und Kritiken“, 1900, str. 260 a n.)

Na ředitele drážďanského Albertina, Treue, stěžovali si u městské rady sochaři drážďanští společně se spolky malířů a architektů a uměl. průmyslníků, že fedruje francouzskou a belgickou plastiku (Rodina, Meuniera atd.), čímž je poškozováno morálně i hmotně sochařstvo německé.

Situace ve všem všudy obdobná naší. A také důvody skoro tytéž jako u nás — ne, nesmíme přece tak křivdit drážďanským umělcům a srovnávat je s naší Jednotou: alespoň po formální stránce logické jsou dů-

vody jejich snesitelnější a vkusnější než nestravitelný a smutně komický elaborát pánů z Jednoty.

Muther zastal se ve výborném článku ředitele, a slyšte, jak osvítil celou otázku.

„Domácí umění! Velmi krásné slovo! Všechna péče o umění byla by marná, kdyby to, co stát na ni vydá, nemělo být k užítku domácí tvorbě! Otázka je jen, je-li z toho prospěch, kdyby se obmezilo museum na hromadnou koupi domácích výrobků?“

A dokazuje pádně a obšírně, že nikoli!

„Neboť museum nenáleží jen právě žijící umělecké generaci. Náleží také umělcům, kteří přijdou po nás, a vedle toho trochu také obecenstvu.... Již ohled, který dluhujeme svým potomkům, žádá, aby moderní cizozemské umění bylo s touž nestranností jako dříve sbíráno. Neboť co je dnes moderní, je zítra historické. Co je dnes ještě laciné, je zítra drahé nebo k nedohonění ztracené...“

„Konečně nesmí se zapomenout na vychovatelské hledisko. Museum nesmí být zaopatřovnou prostáří, mausoleem pro pomalované plátno a mramor. Má oplodňovat a život budit, tím že povzbuzuje umělce a vzdělává vkus obecenstva. Je-li k tomu však domácí umění zvláště způsobilé, je pochybné. Alespoň berlínská Nationalgalerie blažené paměti žádného umělce nevypěstila a vkus obecenstva jen zkazila. Ani hodnoty ve smyslu národohospodářském nestvořila tato partikularistická péče o umění. Neboť papíry, s nimiž spekulovala, jsou z kursu. Částečně plní obrazy, přenesené do Vratislavi a Poznaně, ještě slavnou úlohu a zhoršují vkus provincie, když to byly dříve prováděly v hlavním městě. Částečně jsou učiněny neškodnými v kasinech a presidiích. Vydané peníze jsou pryč“

„A pravděpodobně nebyl by býval kapitál tak špatně uložen, ano nebyly by bývaly ne-umělecké mašiny ani namalovány, kdyby zemské umělecké kommissee a umělci lépe byli znali cizí umění a od něho se byli naučili, co je umělecké. Neboť v tom nechtějme se klamat. Nestací, aby bylo dílo „národní“, musí být i také umělecké. A kolikkoli velikých jednotlivých osobností má Německo, schází nám posud ještě umělecká kultura*).... Ještě dnes připomíná se vám v Paříži každým

*) Podtrhuje sám Muther.

sou, jež vyjmete z peněženky, umělecká kultura Francie, jako nekultura Německa známkou každého psaní, jež dostanete z domova. Srovnání mezi francouzskou plastikou pomníkovou a naší je nejlépe vůbec nepodnikat.“

Tolik zatím.

A nejsou-li vám kultura a umění prázdným zvukem a slovem, přemýšlejte — učte se přemýšlet!

V. S.

ZPRÁVY A POZNÁMKY.
ZFR. STRÁNSKÝ, POHŘBEN NA ŠTĚDRÝ den 1901. Jeden z nečetných žáků Myslbeka, který v letech devadesátých opustil školu a po dobu 10ti let účastnil se umělecké činnosti domácí pracemi svými na vnitřní výzdobě zemského i městského musea městské spořitelny (socha Pilnosti), Assicurazioni Generali (poprsí dekorativní nad portály ulice Jindřišské). Súčastnil se všech konkurencí veřejných i soukromých spolkových. Z těchto vyšel s úspěchem při soutěži o dar Svat. Čechovi, z oněch získal III. cenu na monumentální fontánu před Rudolfinem. Nezanechal po sobě význačnějšího díla svérázného — a odešel tak v době, kdy nebylo mu možno vysloviti se plně a svým vlastním způsobem.

SOUTĚŽ O RESTAURACI „KARLOVA“ SKONČILA zase bezvýsledně. Čteme o tom v denních listech — výsledek soutěže dosud nevystaven, nemůžeme proto věcně o záležitosti se zmínit. Ale v zásadě provádí se již zde zase neuvěřitelné věci. Zadána práce p. arch. Mikšovi, pod dozorem pp. Hlávky, Chytila a Kouly. — Celá věc je zase jen komedií. — Buď práci tu pan Mikeš dovede — a pak jest všečen dozor zbytečný — aneb to dovedou dozorcí pp. Hlávka, Chytil a Koula, a pak měli tito pánové povinnost převzít práci, a vůbec, je-li nedůstojno pro p. Mikše pracovati pod dozorem, je ještě méně důstojno, převezmou-li pp. Hlávka, Chytil a Koula dozor nad prováděním umělecké práce, o kterou se přece zde jedná a ne o řemeslnou práci. — Ostatně zachováme celou tu záležitost restaurace v evidenci — aby, až vyhozeny budou peníze, jednou se nepřišlo na Nový Karlův Týn. A je zvláštní, že ani ten strašný kotrmelec, který u nás v restauraci Karlova Týna proveden byl, a který dnes plně, ovšem pozdě, se chápe, nenapraví těm hrozným restaurátorům hlavy. Jak snadno seženou se u nás statisíce na „restaurace“ starých prací — a co z toho všeho pojde? — Je přece známo

o Mockrovi, že dovedl staré věci, umělecky cenné, čisté gothiky zahodit, aby mohl svoji suchou formulku gothickou uplatnit. Co jeho rukou prošlo, zapadlo — a to vše u nás vede k další restaurační činnosti. A je to přece tak jasné — každé umělecké dílo zachovat v jeho netknutosti a zabezpečit jen věkům budoucím, uchránit ho zubu času, provést v něm nejnutnější opravu — a každému ruku urazit, kdo k nim něco chce přidat, a je měnit. V tom je ten jediný rozdíl — že si všech těch uměleckých věcí příliš vážíme, než abychom je svěřili rukoum našich restaurátorů.

DO KURATORIA RAKOUSKÉHO MUSEA pro umění a průmysl jmenovalo Ministerium kultu a vyučování z Čech pp. hrab. Harracha, Vojt. Hynaise, V. r. Lannu, B. hraběte Schönborna a prof. Stupeckého — tedy jednoho umělce odborníka a 4 příznivce uměleckého průmyslu neodborníky — dvě hrabata, jednoho rytíře a jednoho občana. Těšíme se již, jak bude vypadat kuratorium zemské galerie umění.

GALERIE MODERNÍHO UMĚNÍ ZŘÍZENA bude ve Vídni, za podpory města, země i státu. Řada velkých děl uměleckých tvoří již slibný základ, prozatimně probíjí se však základní principy a to s požadavky vyššími než jaké si kladou „páni“ u nás. Přípravné práce jsou v plném proudu a je pravděpodobno, že galerie zřízena bude dříve než u nás.

SOUTĚŽ NA PLAKÁT. — **VYPISUJE SPOLEK** výtvarných umělců „Manes“. Plakát má být proveden nejvýše čtyřnásobným barevným tiskem, ve formátu 65 × 85 cm., s umístěním následujícího textu: *Vereinigung bild. Künstler „Manes“, Prag. — Vom 15. Oktober — 15. December 1902, Ausstellungsgebäude „Hagenbund“.* — *Entrée 1 Krone — Geöff. 9—7 Uhr.* — Soutěž přístupna jen členům. Soutěžící volí dva jury, jichž jména musí být ke každému návrhu připsána. I. cena 200 korun je současně honorářem za provedení na kámen, II. cena 60 korun. Skizzy v původní velikosti skutečného plakátu zaslány buďtež do 15. března p. St. Suchardovi, sochaři, Praha I., Rudolfovo nábřeží 6.

PAN VILÉM MRŠTÍK UVEŘEJNIL VE 3. čísle „Slova“ jednu ze svých vodnatých kapitol, jimiž časem zachraňuje z Divák Prahu a Čechy. Kdož nejsou stoupenci přemrštěného konservatismu staropražanů, mohli by si

mnouti ruce: jen více takových nechutností, a strašidlo bude ubito, — kdyby však při tom nebyli p. Mrštíkem obírání o čest, že s ním chtěli býti dříve hotovi, než ho ještě dorazil čas. Jedním z okradených jsem já. Hájím toliko svoji zlatou minulost, když mu odpovídám, a také toliko té potřebě obhájení on vděčí, že adresuji mu dnes toto:

Pane, pravíte, že jsem byl roku 1899, kdy jsem vystoupil ve V. Sm. proti Vám, nastrčen a vysloveně nízký nástroj velmi nízkých lidí, již skompromitovali drahé jméno Čech na věky věkův a před celým světem. Ne, mne nastrkávati nebylo naprosto třeba. Vaše myšlénka byla dostatečně skostnatělá, Vaše propaganda dosti hrůzná, vliv Vaší tyranie nad slušnost nebezpečný a obecný, než aby nebyly samy zvedly můj odpor proti sobě. Článek byl můj, iniciativa má, nechť proti Vaší a Vašich Staré Praze moje, a V. S. mně toliko poskytly pohostinství, uveřejnivše můj projev. Strašidlo Staré Prahy sedělo však tehda tak důkladně nám všem na hlavách, že ani tomu, jenž se již vzchopil, aby je setřásl, nedalo ještě jasně viděti. Nemluvě o několika šprýmech, jež jsem si vědomě dovolil k hrůze šosáků à la . . nechme je, do mého článku dostalo se leccos, co bych dnes nenapsal, a hlavně leccos, co naprosto mi ještě není dosti ostrým v poměru k dnešnímu mému dozrálému nazírání. Jedno však mne těší, co čtu starý svůj plod: že totiž v době, kdy suggesce Staré Prahy vládla kde kým, a chtěla vládnouti novinami, plakáty, brožurami, časopisy i schůzemi, dokonce tyransky vším, já jsem vyhmatal, že nenese umělecký pokrok, jak se hlásalo, nýbrž naopak nehyb, stání, tlení, podlom podnikavosti, postupu a života, a to všecko pod nebezpečně svůdným heslem uměleckosti. Viděl jsem, že Praha potřebuje zcela jiné vůdčí idey, než byla ona, již Vy jste do jejího nového kvasu vnesl, a ozval jsem se proti Vám; lépe řečeno proti myšlénce samé.

Setkal jsem se u redakce V. Sm. s podobným názorem, a to ji patrně pohnulo, že otevřela mi svůj list. Jest absurdností myslet, že by se byla se mnou, jenž jsem byl přece podepsán a mluvil výslovně za sebe, ve všem, co jsem psal, shodovala, ale jisto jest, že i u ní již byl odpor vůči Vaší a Vašich akci a že, stejně jako já, i ona potřebovala jen trochu času, aby proti věci — aspoň dosud pro sebe — mohla postaviti ostře a zrale věc. Dnes, myslím, se tak již na celé čáře stalo, a to humorem osudu právě v době, kdy ji zaklínáte nechutností světového pranýře. Ne-

vím, co Vám odpoví, nevím, odpoví-li Vám vůbec, a nemluvil jsem s nikým z její členů, píše Vám tyto řádky; ale kdybych byl jedním z nich, řekl bych si, že mlčení by mohlo býti považováno za slabost a odpověděl bych Vám tedy asi takto:

Pane, mnoho štěstí se Starou Prahou a méně vody! Je-li Vaše myšlénka tak schopná života, jak hlásáte, není jí zajisté třeba, aby kde kdo ji fedroval a neskandalisujte proto nás, že pro ni nehoříme. Zúžili jsme svůj program, abychom mohli býti tím šíře činni v tom, co přece jen nám na srdci nejvíce leží: tož dnešek a budoucnost. Minulost budou s Vámi beztoho ochotně zastávati lidé všeho druhu stojatého estetismu, jichž jest vždycky dosti, a jen trochu více vkusu v propagandě, a máte je od prelátů až do obnovených radikálů všecky na své straně. Co se zápasu o dnešek a budoucnost týče, ten zbývá beztoho jenom nám. Neboť Vy, rozumějte, a s Vámi všichni Vaši rozpálení esteticci nejste v tomto směru ani o chlup lepší těch, jež často zrádcujete pro stoletý střep. Kdyby se jednalo zítra o to, aby na místě kadetky postavilo se cosi nejvýhodněji ustupujícího Prašné bráně, to ujištění již od nás přijměte, že nejhoršímu pseudopražskému šmejdu, jen když nebude výrazu architektury v pravdě novožitě, dáte sankci Vy. Zač zápasíme my, to prohraje, — nejjistěji u Vašich. A tak dovolte, abychom byli chladni tam, kde visíme toliko vláskem svého nitra, ale kde jsme zmrazeni ve všem tom, co zase nám jest draho. — (Ostatně při důležitých bodech Staré Prahy nebylo nám nikdy třeba Vašeho upozorňování a nebude i pro příště; postavíme se, kde toho uvidíme potřebu, na své místo, ovšem že mimo Vás a daleko od Vašeho bubnu.)

A slovo ještě ku psychologii Vašeho hluku. Křičí se s Vaší strany příliš, než aby člověk nepoznal, že lešení padá a nadmutá otázka Staré Prahy hrouť se na hromadu asi té míry, která odpovídá jejímu významu. Nemylte se, není té výlučnosti v ní, již Vy jí podkládáte; není v ní té velikosti, do níž jste ji Vy a s Vámi jiní novinářsky vyhnali. Jest dobrá jako korektiv a má své jisté právo bytí, ale v daleko zmenšenější míře, než jak se domýšlíte Vy. A bude Vám jen s prospěchem, shroutí-li se Vám: snad potom ji sfrontujete do pravých měr a spůsobíte něco užitečného, kdežto dosud jste dovedl jen nezdořile zrádcovat a hřmotit.

To jest, co bych řekl p. V. Mrštíkovi, kdybych byl členem jím vyzvané redakce

V. Sm., a uznal za dobré, spíše pro veřejnost než pro něho sama, mu poučně a slušně, jak rozhodně nezaslouží, odpovědět. Za sebe řekl jsem hořeji napsané.

JAROSLAV HILBERT.

VE „SLOVĚ“ PŘIPISUJE TEDY P. MRŠTÍK na vrub „Volných Směrů“ plány na zboření okolí Prašné brány. Ony jsou tím prý morálně vinny: uveřejnily známý článek p. Hilbertův. A kletbu a pohanu celého světa ve výmluvnosti šfavnatější ještě, než jakou vládli starozákonní proroci, metá na naše hlavy.

Poněvadž však toto řečnické cvičení při všem zásadním lidojedství oplývá lidumilnými insinuacemi a protekčními domněnkami (které nám mají usnadnit ústup nebo mlčení), jako by „V. S.“ litovaly dnes svého tehdejšího kroku a byly ochotny jej křidovat nebo od něho utíkat — stůj zde jednou pro vždy a služ p. Mrštíkovi k vědomí toto:

„Volné Směry“ uveřejnily článek p. Hilbertův s celou jeho parodoxní absolutností a přestřelující horlivostí v plném vědomí své zodpovědnosti jako protijed a lék archaisující manii, historickému a epigonskému slaboství a jalové sentimentalitě, kteréž zboží všecko svezlo se na rozskřípané káře pana Mrštíkova tažení za „Starou Prahu“.

Článek p. Hilbertův obsahoval estetický problém, formoval uměleckou naději a víru dneška a zítřka, ale nekreslil žádnou regulační čáru a žádné plány přestaveb a vinit jej z něčeho podobného, jak činí p. Mrštík, je nesprávné.

Ode dávna cítili jsme už, jak všechn náš umělecký život je dušen mrtvolným historismem a jak není nikde nejmenšího pochopení a půdy pro styl nový, z dneška zrozený a dnešku odpovídající a sloužící, který by byl výrazem a projevem dnešní kultury a techniky, dnešních potřeb, názorů, rozkoší, rozpjetí a doufání, jako byly staré styly v tomto smyslu orgány a funkcemi starých, minulých dob a lidí.

Pro tento nový, životný a živý umělecký styl dneška a zítřka, kolem jehož prvních pokusů a rozběhů chodí se u nás slepě nebo s tupým posměškem — pro něho o místo a pozornost volaly „V. S.“, ale nezabíjely tím a proto staré umění, předpokládajíc, že je to skutečné a opravdové umění a ne pouhá sentimentální marotta.

Ale v tom ovšem nejsme a také nikdy jsme nebyli za jedno (ani v době, kdy jsme byli před lety p. Mrštíkovi nejbliže a kdy ve veřejnosti se zdálo, že naše stanoviska jsou totožná) s naprostým a šablonovitým radikalismem fanatiků staropražských, kteří chtějí zachovat šmahem všecko, a zapomínají na to, že živé město roste jako každý organism přispůsobením, obnovováním, docelováním, novou tvorbou podle neodvolatelných potřeb a nutností života a dneška!

Jde jen o to, aby se těmto novým potřebám srovnale, to jest nově, originálně a umělecky sloužilo — o to bily se „V. S.“: za novou a krásnou Prahu — ale ne proti staré krásné Praze. Té neubližily. Ta našla svého největšího nepřítele jinde a ironií paradoxu právě tam, kde byl nejméně hledán.

Neboť musí se již jednou rozhodně a nahlas povědět, že nikdo nepoškodil víc věc staré Prahy, než právě p. Mrštík sám svými křiklounskými moresy a svým absolutismem nekritické a pusté šablony.

Pan Mrštík choval se v celé akci jako divadelní generál, kterému jde ne o věc, argumenty, přesvědčování, získávání, práci, ale o odpuzování parádními pochody, manifesty, hlukem, prachem a terrorem. To obstarával s malým vkusem, ale tím větší zuřivostí. Nepřesvědčoval, nespoléhal na důvody, nepracoval do hloubky — jen do triviální šířky. Assentovat co největší armádu, sehnat co největší počet podpisů a hlasů, největší zastup statistů a hlučícího choru . . . a pak hlasovat, terrorisovat a znásilňovat — tak to chtěl p. Mrštík, tak myslil, že se vyhrává kulturní a umělecký boj.

Pan Mrštík vedl tuto uměleckou kampaň tak pustě, jak se jen vodívají kampaně politické, z nichž odkoukal všecku prázdnou mechaniku a machu.

Ani na místě své akce nebyl. Seděl klidně ve svých Divákách a informován jen všelijakými „prý“, bez autentické kontroly, na slepo nabíjel svůj hmoždíř a metal své blesky.

Dým a hluk byly při tom hlavní, vlastní věc a cíl vedlejší.

A to neukřičí p. Mrštík ani stem svých článků v známém, snadném a křečovitém genu, jako byl ten, jímž vypadl na „Volné Směry“ ve „Slovu“.

V PRAZE, v lednu 1902.

Výbor S. v. u. „Manes.“

REDAKCE.